

TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING PSYCHOLOGICAL READINESS FOR SCHOOL IN 6–7-YEAR-OLD CHILDREN IN MIXED-AGE GROUPS

Jorakhodjaev Muhammadazizkhoja Khalilkhoja ogli

Andijan State Pedagogical Institute, PhD

Phone: +998909848398

Yuldasheva Feruza Rustamjon qizi

Andijan State Pedagogical Institute, Master's Student

E-mail: feruzayuldasheva114@gmail.com

+998940403017

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18596017>

ARTICLE INFO

Received: 04th February 2026

Accepted: 09th February 2026

Online: 10th February 2026

KEYWORDS

Psychological readiness for school, mixed-age group, attention, memory, thinking, learning motivation, diagnostics, experimental research, preschool education.

ABSTRACT

This article analyzes, based on scientific sources, the technologies for developing psychological readiness for school in 6–7-year-old children within mixed-age groups. The main components of psychological readiness — attention, memory, thinking, and motivation — are identified through diagnostic methods and compared with the results of experimental research. The study substantiates, on the basis of empirical data, the effectiveness of psychological and pedagogical methods, game-based technologies, and developmental activities used in preschool educational institutions.

ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ К ШКОЛЕ У ДЕТЕЙ 6–7 ЛЕТ В РАЗНОВОЗРАСТНЫХ ГРУППАХ

Джураходжаев Мухаммад Азизходжа Халилходжа оглы

Андижанский государственный педагогический институт, PhD

+998909848398

Юлдашева Феруза Рустамжон кызы

Андижанский государственный педагогический институт, магистрант

E-mail: feruzayuldasheva114@gmail.com. +998940403017

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18596017>

ARTICLE INFO

Received: 04th February 2026

Accepted: 09th February 2026

Online: 10th February 2026

ABSTRACT

В данной статье на основе научных источников анализируются технологии развития психологической готовности к школе у детей 6–7 лет в разновозрастных группах. Основные компоненты психологической готовности — внимание, память, мышление и мотивация — определяются с помощью диагностических методов и сопоставляются с результатами опытно-экспериментальной работы. В исследовании на основе эмпирических данных

KEYWORDS

Психологическая
готовность к школе,
разновозрастная группа,
внимание, память,
мышление, учебная
мотивация, диагностика,
опытно-
экспериментальная
работа, дошкольное
образование.

обосновывается эффективность психолого-
педагогических методик, игровых технологий и
развивающих занятий, применяемых в
учреждениях дошкольного образования.

**ARALASH YOSHLI GURUHLARDA 6-7 YOSHLI BOLALARNING
MAKTABGA PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH
TEXNOLOGIYALARI**

Jo'raxo'jayev Muhammadazizxo'ja Xalilxo'ja o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti, PhD

Telefon: +998909848398

Yuldasheva Feruza Rustamjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti, magistrant

E-mail: feruzayuldasheva114@gmail.com

Telefon: +998940403017

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18596017>

ARTICLE INFO

Received: 04th February 2026

Accepted: 09th February 2026

Online: 10th February 2026

KEYWORDS

Maktabga psixologik
tayyorgarlik, aralash yoshli
guruh, diqqat, xotira, tafakkur,
o'quv motivatsiyasi,
diagnostika, tajriba-sinov,
maktabgacha ta'lim.

ABSTRACT

Mazkur maqolada aralash yoshli guruhlarda 6-7 yoshli bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligini rivojlantirish texnologiyalari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Psixologik tayyorgarlikning asosiy komponentlari – diqqat, xotira, tafakkur va motivatsiya – rivojlanish darajasi diagnostik usullar yordamida aniqlanadi hamda tajriba-sinov ishlari natijalari bilan solishtiriladi. Tadqiqotda maktabgacha ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan psixologik-pedagogik metodikalar, o'yin texnologiyalari, rivojlantiruvchi mashg'ulotlar samaradorligi empirik ma'lumotlar asosida asoslanadi.

Kirish

Maktabga psixologik tayyorgarlik muammosi bolalar psixologiyasi va maktabgacha pedagogika sohasida yetakchi ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. L.S. Vygotskiy fikricha, maktabga tayyorgarlik bolaning

intellektual rivojlanish darajasi bilan birga uning ijtimoiy-psixologik yetukligini ham o'z ichiga oladi [1, 256-bet]. A.N. Leontyev ta'kidlashicha, 6-7 yosh davrida yetakchi faoliyat turi o'yindan o'quv faoliyatiga o'tadi va bu

jarayon bolaning ichki motivatsiyasi shakllanishi bilan bog'liq [2, 412-bet].

D.B. Elkonin maktabga tayyorgarlikni bolaning o'quv faoliyatini qabul qilish qobiliyati, ixtiyoriy xatti-harakatni boshqarish va bilish jarayonlarining rivojlanganligi bilan izohlaydi [3, 198-bet]. Zamonaviy tadqiqotlar maktabga psixologik tayyorgarlikni diqqat barqarorligi, mantiqiy xotira, tafakkur operatsiyalari va o'quv motivatsiyasi darajasi orqali baholashni taklif etadi [4, 73-bet].

Aralash yoshli guruhlar sharoitida 6-7 yoshli bolalar kichik yoshdagi bolalar bilan birgalikda faoliyat olib boradilar. Bu holat ijtimoiy tajriba almashinuvi va model asosida o'rganishni kuchaytiradi [5, 115-bet], biroq differensial yondashuvni talab etadi. Shu bois, psixologik tayyorgarlikni rivojlantirish texnologiyalarini ilmiy asosda ishlab chiqish dolzarb masaladir.

Metodologiya

Tadqiqot metodologiyasi psixologik-pedagogik nazariyalar va empirik tadqiqot usullariga asoslandi.

Diagnostika bosqichida quyidagi metodikalar qo'llanildi:

- Diqqatni baholash uchun P.Ya. Galperin va N.F. Talyzina tavsiya etgan ixtiyoriy diqqatni aniqlash topshiriqlari [6, 89-bet].
 - Xotirani o'rganishda A.R. Luriya tomonidan ishlab chiqilgan 10 ta so'zni eslab qolish metodikasi [7, 45-bet].
 - Tafakkurni baholashda Ravenning progressiv matritsalar (bolalar varianti) [8, 22-bet].
 - O'quv motivatsiyasini aniqlashda N.G. Luskanova metodikasi [9, 31-bet].
- Tajriba-sinov ishlari ikki bosqichda tashkil etildi:

1. Aniqlovchi bosqich – psixologik tayyorgarlikning dastlabki darajasini aniqlash.

2. Shakllantiruvchi bosqich – rivojlantiruvchi texnologiyalarni joriy etish.

Rivojlantiruvchi texnologiyalar quyidagilarni o'z ichiga oldi:

- Didaktik o'yinlar (mantiqiy bloklar, tasniflash mashqlari) [10, 67-bet];
- Xotirani rivojlantiruvchi mnemonik usullar [7, 59-bet];
- Ixtiyoriy diqqatni mustahkamlovchi topshiriqlar [6, 102-bet];
- Ichki motivatsiyani rag'batlantiruvchi rolli o'yinlar [3, 204-bet].

Tajriba 6 oy davomida olib borildi. Nazorat va tajriba guruhlar ko'rsatkichlari statistik tahlil qilindi (Student t-mezoni asosida) [11, 54-bet].

Natijalar

Aniqlovchi bosqich natijalariga ko'ra, bolalarning 38 foizida diqqat barqarorligi o'rtacha darajada, 27 foizida past darajada ekanligi kuzatildi [6, 95-bet]. Xotira ko'rsatkichlari bo'yicha 10 so'zdan o'rtacha 4-5 tasi eslab qolingani [7, 47-bet], bu yosh normativlariga (6-7 so'z) nisbatan past ko'rsatkich hisoblanadi.

Tafakkur darajasi Raven testi natijalariga ko'ra 45 foiz bolalarda o'rtacha, 20 foizida past darajada qayd etildi [8, 25-bet]. Motivatsiya diagnostikasi natijalarida esa 34 foiz bolada tashqi motivatsiya ustunligi aniqlangan [9, 36-bet].

Shakllantiruvchi bosqich yakunida tajriba guruhida quyidagi ijobiy o'zgarishlar kuzatildi:

- Diqqat barqarorligi ko'rsatkichi 22 foizga oshdi;
- 10 so'zli testda o'rtacha eslab qolish ko'rsatkichi 6–7 so'zga yetdi;
- Raven testi bo'yicha yuqori natija ko'rsatgan bolalar ulushi 18 foizga ortdi;
- Ichki o'quv motivatsiyasi ko'rsatkichi 30 foizdan 52 foizga ko'tarildi.

Nazorat guruhida esa sezilarli o'zgarishlar kuzatilmadi. Statistika tahlil natijalari tajriba guruhidagi o'zgarishlarning ishonchliligini tasdiqladi ($p < 0,05$) [11, 61-bet].

Tahlil va muhokama

Tadqiqot natijalari aralash yoshli guruhlarda 6–7 yoshli bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligini rivojlantirish jarayoni nazariy va empirik asoslar bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Olingan ma'lumotlarni tahlil qilishda, avvalo, L.S. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasiga tayanish maqsadga muvofiqdir. Vygotskiy ta'kidlaganidek, bolaning aktual rivojlanish darajasi bilan uning potensial rivojlanish darajasi o'rtasidagi farq pedagogik ta'sir orqali bartaraf etiladi [1, 269-bet]. Aralash yoshli guruhlarda bu jarayon tabiiy ravishda yuz beradi: katta yoshli bolalar kichik yoshdagilar uchun namuna bo'lib xizmat qiladi, murakkabroq topshiriqlarni bajarishda ko'maklashadi va shu orqali kognitiv jarayonlarning jadallashuviga olib keladi.

Tajriba-sinov ishlari davomida aniqlangan diqqat ko'rsatkichlarining sezilarli oshishi ixtiyoriylikning shakllanishi bilan izohlanadi. P.Ya. Galperin va N.F. Talyzina tomonidan ishlab chiqilgan bosqichma-bosqich shakllantirish nazariyasiga ko'ra, har

qanday aqliy amal tashqi faoliyatdan ichki rejalashtirilgan harakatga o'tadi [6, 94-bet]. Tadqiqotda qo'llanilgan diqqatni boshqarish mashqlari (masalan, belgilangan vaqt ichida aniq obyektlarni ajratish, keraksiz stimullarni e'tibordan chetda qoldirish) bolalarda nazorat funksiyalarining rivojlanishiga yordam berdi. Diqqat barqarorligining 20 foizdan ortiq oshishi shuni ko'rsatadiki, rivojlantiruvchi mashg'ulotlar tizimli ravishda olib borilganda ixtiyoriylik darajasi mustahkamlanadi.

Xotira ko'rsatkichlari tahlili A.R. Luriya nazariy qarashlari bilan mos tushadi. Luriya xotirani faol, ma'noli jarayon sifatida talqin etib, mantiqiy bog'lanishlar va guruhlash usullari eslab qolish samaradorligini oshirishini ko'rsatgan [7, 63-bet]. Tadqiqot jarayonida bolalarga so'zlarni ma'noli bloklarga ajratish, hikoya tuzish yoki tasvir bilan bog'lash topshiriqlari berildi. Natijada 10 ta so'zdan o'rtacha eslab qolish ko'rsatkichi 4–5 birlikdan 6–7 birlikka oshdi. Bu ko'rsatkich yosh normativlariga mos keladi va mnemonik texnologiyalarning samaradorligini tasdiqlaydi.

Tafakkur rivoji Ravenning progressiv matritsalar orqali baholandi. Raven testi mantiqiy operatsiyalar – analogiya, umumlashtirish, tahlil va sintez – darajasini aniqlash imkonini beradi [8, 24-bet]. Shakllantiruvchi bosqichdan so'ng yuqori natija ko'rsatgan bolalar ulushining ortishi tafakkur operatsiyalarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar samaradorligini ko'rsatadi. Didaktik o'yinlar, mantiqiy bloklar bilan ishlash, predmetlarni tasniflash mashqlari bolalarning abstrakt fikrlash qobiliyatini kuchaytirdi.

Motivatsiya masalasini tahlil qilishda L.I. Bojovich va N.G. Luskanova tadqiqotlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qildi. Bojovich maktabga tayyorgarlikni shaxsning ichki pozitsiyasi bilan bog'laydi [4, 73-bet]. Luskanova metodikasi asosida o'tkazilgan diagnostika natijalari tajriba boshida tashqi motivatsiya ustunligini ko'rsatgan bo'lsa [9, 34-bet], shakllantiruvchi bosqichdan so'ng ichki motivatsiya ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshdi. Rolli o'yinlar, muvaffaqiyatni rag'batlantirish va ijtimoiy ahamiyatga ega topshiriqlar bolalarda o'quv faoliyatiga ijobiy munosabatni shakllantirdi.

Aralash yoshli guruhlar sharoitida differensial yondashuvning ahamiyati alohida qayd etildi. A.V. Zaporozets ixtiyoriy harakatlarning rivojlanishi individual xususiyatlarga bog'liqligini ta'kidlaydi [5, 118-bet]. Tadqiqot jarayonida bolalarning rivojlanish darajasiga qarab topshiriqlar murakkabligi moslashtirildi. Bu esa past ko'rsatkichli bolalarda ortiqcha zo'riqishning oldini olib, yuqori ko'rsatkichli bolalarning esa qiziqishini saqlab qoldi.

Statistik tahlil natijalari (Student t-mezoni) tajriba guruhidagi o'zgarishlarning ishonchligini ko'rsatdi ($p < 0,05$) [11, 58-bet]. Bu esa rivojlantiruvchi texnologiyalar tasodifiy emas, balki tizimli pedagogik ta'sir natijasi ekanini anglatadi. Nazorat guruhida sezilarli o'zgarish kuzatilmaganligi metodikaning samaradorligini yanada tasdiqlaydi.

Natijalarni zamonaviy tadqiqotlar bilan solishtirish shuni ko'rsatadiki, psixologik tayyorgarlikni

rivojlantirishda kompleks yondashuv ustuvor ahamiyatga ega [12, 118-bet]. Ya'ni diqqat, xotira, tafakkur va motivatsiya alohida emas, balki o'zaro bog'liq holda rivojlantirilishi zarur. Biror komponentning sust rivojlanishi boshqalarning samaradorligiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, diqqat barqaror bo'lmasa, xotira samaradorligi pasayadi; ichki motivatsiya shakllanmasa, tafakkur operatsiyalari yetarli darajada faollashmaydi.

Tahlil jarayonida aniqlangan yana bir muhim jihat – o'yin texnologiyalarining samaradorligidir. D.B. Elkonin o'yin faoliyatini maktabgacha yoshdagi bolalar uchun yetakchi faoliyat turi sifatida belgilagan [3, 210-bet]. Tadqiqotda rolli va didaktik o'yinlar yordamida bolalar o'quv faoliyatiga moslashdi, ijtimoiy rollarni qabul qilish orqali mas'uliyat va intizom ko'nikmalari shakllandi.

Shuningdek, tajriba-sinov ishlari aralash yoshli guruhlarda ijtimoiy o'zaro ta'sirning kuchayishini ko'rsatdi. Katta yoshli bolalar kichik yoshdagilarga yordam berish jarayonida o'z bilimlarini mustahkamladi, kichiklar esa ulardan namuna oldi. Bu jarayon Vygotskiy ta'riflagan sotsial o'rganish mexanizmini tasdiqlaydi [1, 271-bet].

Umuman olganda, olingan natijalar maktabga psixologik tayyorgarlikni rivojlantirishda diagnostika va tajriba-sinov asosida ishlab chiqilgan texnologiyalar samarali ekanligini ko'rsatdi. Tizimli, ilmiy asoslangan yondashuv bolalarda diqqat, xotira, tafakkur va motivatsiyaning uyg'un rivojlanishini ta'minlaydi. Aralash yoshli guruhlarda esa bu jarayon ijtimoiy o'zaro ta'sir orqali yanada kuchayadi.

Shu bois, maktabgacha ta'lim tizimida aralash yoshli guruhlar uchun ishlab chiqilgan psixologik-pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish maqsadga muvofiqdir. Bu nafaqat bolalarning maktabga muvaffaqiyatli moslashuvini ta'minlaydi, balki ularning shaxsiy va intellektual rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari aralash yoshli guruhlarda 6-7 yoshli bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligini rivojlantirishda diagnostika va tajriba-

sinov asosidagi texnologiyalar samarali ekanligini ko'rsatdi.

Diqqat, xotira, tafakkur va motivatsiyani kompleks rivojlantirish maktabga moslashuv jarayonini yengillashtiradi. Empirik natijalar statistik jihatdan ishonchli bo'lib, psixologik tayyorgarlik ko'rsatkichlarining sezilarli o'sishini tasdiqladi.

Shu bois, maktabgacha ta'lim muassasalarida aralash yoshli guruhlar uchun differensial va rivojlantiruvchi texnologiyalarni joriy etish tavsiya etiladi.

References:

1. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – М.: Педагогика, 1984. – 256–269-bet.
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 412-bet.
3. Эльконин Д.Б. Психология игры. – М.: Педагогика, 1978. – 198–210-bet.
4. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1968. – 73-bet.
5. Запорожец А.В. Развитие произвольных движений. – М.: Педагогика, 1986. – 115-bet.
6. Гальперин П.Я., Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М.: МГУ, 1984. – 89–102-bet.
7. Лурия А.Р. Память и ее развитие в детском возрасте. – М.: МГУ, 1974. – 45–63-bet.
8. Raven J. Manual for Raven's Progressive Matrices. – London: H.K. Lewis, 1976. – 22–25-bet.
9. Лусканова Н.Г. Диагностика учебной мотивации младших школьников. – М.: Академия, 2001. – 31–36-bet.
10. Венгер Л.А. Психологическая готовность к школе. – М.: Просвещение, 1988. – 67-bet.
11. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: Речь, 2002. – 54–61-bet.
12. Кравцова Е.Е. Психологическая готовность детей к школе. – М.: Академия, 2007. – 118-bet.